

Analysavdelningen
Enheten för trygg energiförsörjning
Hans Spets
016-542 06 33
hans.spets@energimyndigheten.se

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande angående utredningen SOU 2015:25 En ny säkerhetsskyddslag

Sammanfattning

- Energimyndigheten tillstyrker i huvudsak de i utredningen framförda förslagen.
- Energimyndigheten konstaterar emellertid att utredningen endast behandlar elförsörjningen och inte försörjning inom övriga energiområden. Myndigheten anser att även fjärrvärme-, naturgas- samt olje- och drivmedelsförsörjningen är skyddsvärda och bör ha säkerhetsskyddsstödjande myndighet som även aktivt stödjer respektive energiområde.
- Säkerhetsskyddsstödjande myndigheter för fjärrvärme-, naturgas- samt olje- och drivmedelsförsörjningen bör nyttja den branschkunskap som Energimyndigheten har utifrån roll och uppdrag. Stöd och tillsyn bör därför ske i samråd med Energimyndigheten.

Energimyndighetens ställningstagande

Energimyndigheten anser, utifrån sin erfarenhet av uppdraget¹ som förvaltningsmyndighet för frågor om tillförsel och användning av energi samt att verka för försörjningstrygghet, att det finns skyddsvärda delar inom energiförsörjningen utöver de som utredningen har lyft fram. Energimyndigheten har i en inlägga² till utredningen påpekat behov av stöd gällande säkerhetsskydd inom övriga delar av energiförsörjningen utöver de som täcks av Svenska kraftnäts ansvarsområde. Behoven lyfts också fram i den återupptagna försvars- och beredskapsplaneringen där energiförsörjning särskilt noteras som strategiskt

¹ Enligt förordning (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet ska myndigheten verka för försörjningstrygghet samt utveckla och samordna samhällets krisberedskap inom energiberedskapsområdet. I detta ligger ansvar för att förebygga och lindra konsekvenser av bl.a. elavbrott, elleffektbrist, elenergibrist, störningar eller avbrott i värmeförsörjning, störningar eller avbrott i naturgasförsörjningen samt störningar eller avbrott i olje- och drivmedelsförsörjningen.

² Information till Utredningen om säkerhetsskyddslagen (Ju 2011:14), dnr 2014-006844

viktig att upprätthålla. Även underlaget till NIS-direktivet³ från EU behandlar gas- och oljeförsörjningen i beskrivningen av vad direktivet kan komma att omfatta.

Olja och drivmedel

Beroendet av olja och drivmedel är omfattande och kan vid uteblivna leveranser få stora konsekvenser inom ett fåtal dygn. Vid långvariga och omfattande elavbrott är samhällsviktig verksamhet till stor del beroende av fungerande reservkraft som drivs av oljeprodukter. Bränsleförsörjningen till reservkraften anges som gränssättande i flertal myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser inom sina respektive sektorer, exempelvis hälso- och sjukvård, livsmedelsförsörjning, elförsörjning samt telekommunikationer.

De mest skyddsvärda verksamheterna inom olje- och drivmedelsförsörjningen är raffinaderier, hamndepåer och distributionskedjan. Hamndepåerna och raffinaderierna bedöms i en ökande grad kunna vara föremål för antagonistiska handlingar. De är skyddsobjekt enligt skyddslagen (2010:305)⁴ och är viktiga för försörjningen, särskilt om Sverige är avskärmat från omvärlden. I underlaget till NIS-direktivet lyfts oljeförsörjningen fram som särskilt viktig att skydda.

Energimyndigheten är tillsynsmyndighet enligt lagen (2012:806) om beredskapslagring av olja och administrerar och kontrollerar beredskapslagringen och lageravtappning av oljeprodukter vid en global eller regional allvarlig oljebristsituation. Att upprätta en beredskapsplan över hur lageravtappning samt prioritering av oljeprodukter ska utföras i fred och vid höjd beredskap ingår också i myndighetens uppdrag. Det gäller även att utforma förbrukningsdämpande åtgärder för konsumtion av oljeprodukter som följer av myndighetens instruktion. Sammantaget ger det Energimyndigheten en god branschkunskap.

Energimyndighetens anser utifrån sin branschkunskap, att ett avbrott i olje- och drivmedelsförsörjningen kan få allvarliga nationella konsekvenser. Därmed bedöms olje- och drivmedelsförsörjningen vara skyddsvärd och bör ha en aktiv säkerhetsskyddsstödjande myndighet på samma sätt som för elförsörjningen. Energimyndigheten anser vidare att den säkerhetsskyddsstödjande myndigheten bör utöva stöd och tillsyn i samråd med Energimyndigheten.

Naturgas

Ett avbrott i naturgasförsörjningen kan vintertid leda till problem med fjärrvärmeförsörjningen i exempelvis Malmö och Göteborg, där naturgasen står för större delen av fjärrvärmeproduktionen. I vissa fjärrvärmenät utgör spillvärme en stor del av värmetillförseln och där spillvärmerna genereras av naturgas. Om naturgasleveranserna till de stora gasförbrukarna avbryts kan det innebära omfattande problem med att upprätthålla fjärrvärmeleveranserna i några nät. För

³ Förslag till direktiv om åtgärder för att säkerställa en hög gemensam nivå av nät- och informationssäkerhet i hela unionen (KOM (2013) 48),

⁴ Lagen innehåller bestämmelser om vissa åtgärder till förstärkt skydd för byggnader, andra anläggningar, områden och andra objekt mot sabotage, terroristbrott, spioneri och annat röjande av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret samt grovt rån.

fem fjärrvärmenät bedöms beroendet av naturgas, direkt eller indirekt som spillvärme, som stort.

Energimyndigheten har ett nationellt operativt ansvar för krishanteringen inom naturgasförsörjningen. I EU:s gasförsörjningsförordning⁵ ställs funktionskrav rörande leveranssäkerhet. Varje medlemsstat ska ha en behörig myndighet som ansvarar för att ta fram en nationellt förebyggande åtgärdsplan och en nationell krisplan. Energimyndigheten har som behörig myndighet i Sverige tillsyn över efterlevnaden av EU-förordningen samt lagen (2012:273) och förordningen (2012:275) om trygg naturgasförsörjning. Myndigheten har genom sin roll och branschkunskap en god uppfattning om konsekvenser av ett avbrott i gasförsörjningen.

Energimyndighetens anser utifrån sin branschkunskap, att ett avbrott i naturgasförsörjningen kan få allvarliga nationella konsekvenser. Därmed bedöms naturgasförsörjningen vara skyddsvärd och bör ha en aktiv säkerhetskyddsstödjande myndighet på samma sätt som för elförsörjningen. Energimyndigheten anser vidare att den säkerhetsskyddsstödjande myndigheten bör utöva stöd och tillsyn i samråd med Energimyndigheten.

Fjärrvärme

Fjärrvärmeförsörjningen har ett skyddsvärde utifrån att konsekvenserna av ett längre värmeavbrott, särskilt i storstäderna, blir så omfattande att det innebär allvarliga nationella konsekvenser. Ett långvarigt avbrott vid minusgrader leder till behov av omfattande omflyttning samt sönderfrysning av fastigheter.

Energimyndigheten har idag dialog och upparbetade kontakter med fjärrvärmebranschen utifrån rollen att verka för försörjningstrygghet och minska sårbarheten samt ansvar för tillsyn gällande trygg naturgasförsörjning. Energimyndigheten har i regleringsbrevet för 2015 fått i uppdrag att utvärdera risken för avbrott i fjärrvärmeleveranserna samt analysera fjärrvärmeföretagens förmåga att förebygga och åtgärda avbrott i dessa. Sammantaget ger det Energimyndigheten en god branschkunskap.

Energimyndighetens anser utifrån sin branschkunskap, att ett avbrott i fjärrvärmeförsörjningen kan få allvarliga nationella konsekvenser. Därmed bedöms fjärrvärmeförsörjningen vara skyddsvärd och bör ha en aktiv säkerhetskyddsstödjande myndighet på samma sätt som för elförsörjningen. Energimyndigheten anser vidare att den säkerhetsskyddsstödjande myndigheten bör utöva stöd och tillsyn i samråd med Energimyndigheten.

Säkerhetsskyddsstödjande myndighet och samordning

Energimyndighetens samlade uppdrag ger en god branschkunskap med inblick i förutsättningar, kunskap om behov och utveckling inom energiområdet.

⁵ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG

Energimyndigheten anser att det behövs en aktiv säkerhetsskyddsstödjande myndighet för fjärrvärme-, naturgas- samt olje- och drivmedelsförsörjningen. Utredningens förslag innebär att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB kommer att vara säkerhetsskyddsstödjande myndighet för fjärrvärme-, naturgas- samt olje- och drivmedelsförsörjningen. Energimyndigheten anser att det är viktigt att MSB ges rätt förutsättningar att kunna vara den aktiva säkerhetsskyddsstödjande myndigheten som behövs för övriga delar av energiförsörjningen som inte täcks av Svenska kraftnät. Ett alternativ till detta kan vara att utöka Svenska kraftnäts ansvarsområde för säkerhetsskydd att också omfatta det skyddsvärda inom delar av fjärrvärme- och naturgasförsörjningen.

Oavsett hur ansvar fördelas så är det angeläget att säkerhetsskyddsstödjande myndighet nyttjar Energimyndighetens branschkunskap samt återför kunskap som behövs för Energimyndighetens uppdrag. Energimyndigheten anser att det finns en ömsesidig nytta av att utbyta kunskaper och erfarenheter med säkerhetsskyddsstödjande myndighet. Stöd och tillsyn bör därför ske i samråd med Energimyndigheten. Vidare är det angeläget att säkerhetsskyddsstödjande myndighet samordnar sig med Energimyndigheten för att undvika merarbete för verksamheterna inom energiförsörjningen.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Erik Brandsma. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit avdelningscheferna Anita Aspegren, Roger Eklund, Mattias Eriksson, Zofia Lublin och Rémy Kolessar, direktören för strategiska frågor Anneli Eriksson, chefsjuristen Johan Holgersson och forskningsdirektören Birgitta Palmberger, enhetschefen Mikael Toll, kris- och säkerhetschefen Mats Löwenberg och stf chefsjuristen Margareta Petrén Axner. Föredragande har varit handläggaren Hans Spets.

Erik Brandsma
Hans Spets